Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՆՈՐ
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ի ՄՈՍԿՈՒԱ.

1856.

3855

2401

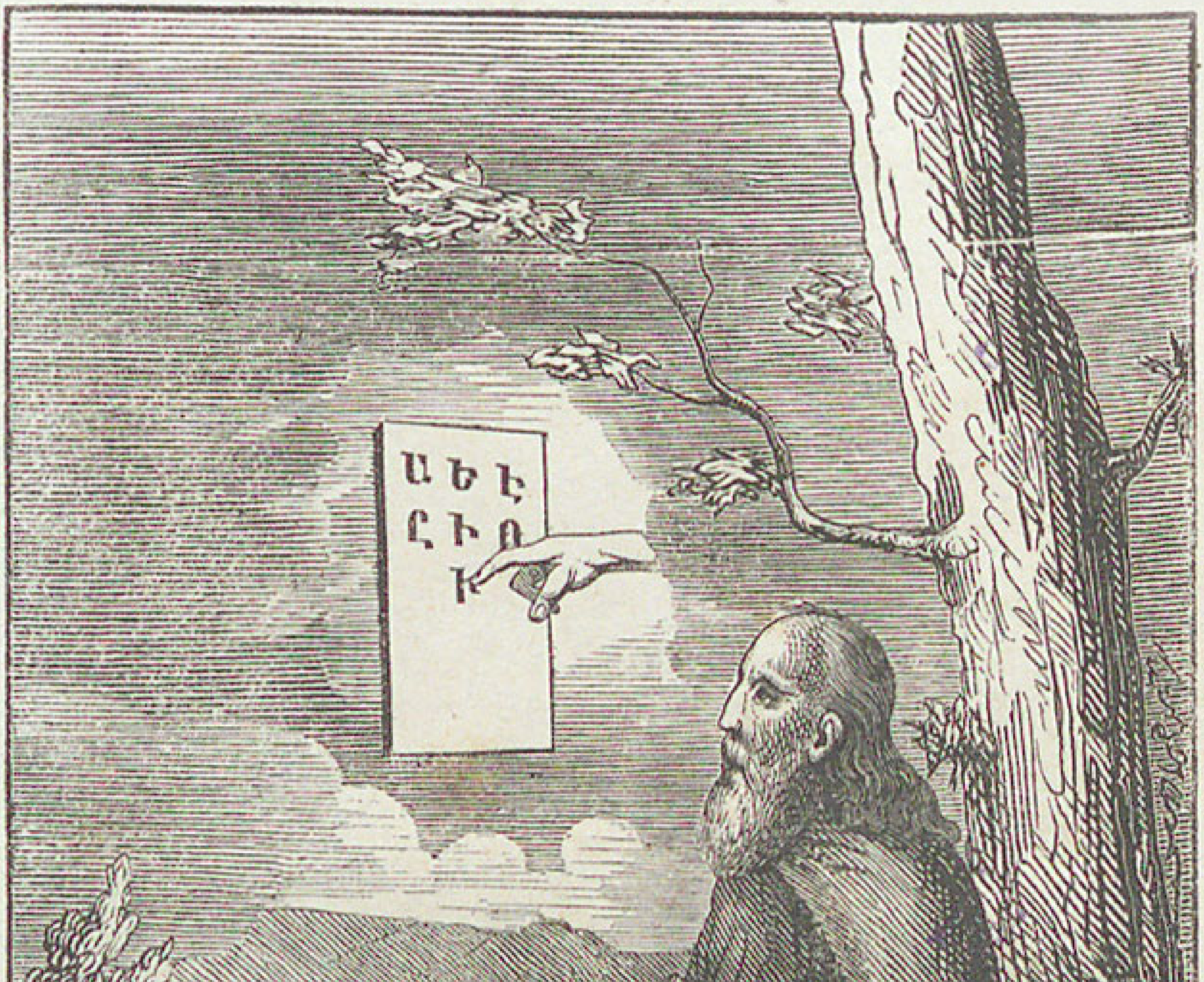

Թաթ ձեռին աջոյ՝ Մեսրովպայ Մեծին
Նրբաւթանայ. տառք 'ի վէմ գրծին:

Խորէն Գ. ԾԶ:

ՆՈՐ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

—

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Զաքարիայ Մուքէլեան Մուքէլեանց։

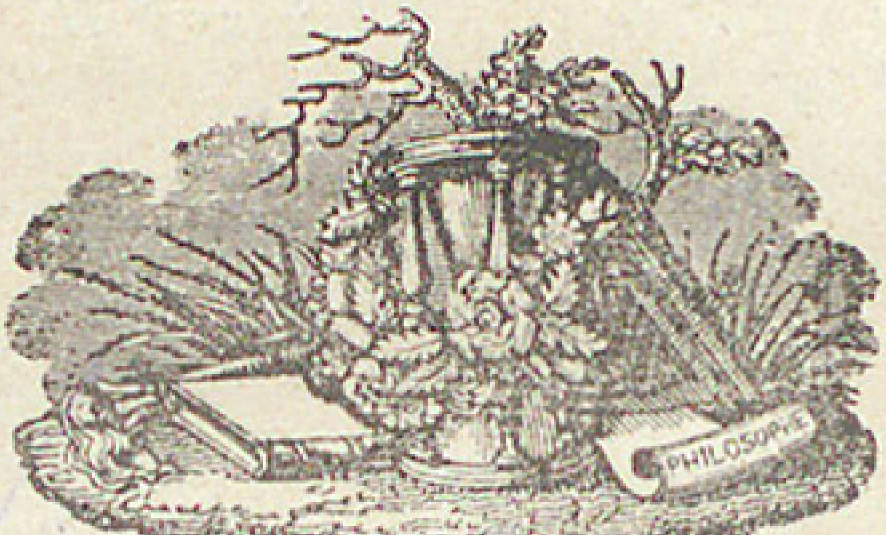

'Ի ՄՈՍԿՈՒԱ

'Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Վ. ԿՈԴԻԷ:

1856.

3855

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ:

на основаніи отзыва Адьюнкта Вероева, съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Санктпетербургъ. Февраля 29 дня, 1856 года.

Ценсоръ Н. Елагинъ.

ԻՐ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻՆ

Այբբենարանն՝ իւր անուամբ յայտնի է ամենե-ցուն, թէ ինչ է. վասն որոյ յառաջաբանութեան ևս կարօտ չէ։ Բայց աւելորդ չհամարիմ այսքանս միայն ծանուցանել, որ այս տետրակիս մէջ աշխատեցայ ես

Ա. Հեգելոյ (այսինքն գիր կապելոյ) օրինակները աւելի ընդարձակ և որոշ առաջին դնել զանազան դա-սերով։

Բ. Հայկական բառերու հանդէպ ռուսերէն-ները ևս կարգել՝ յառաջուց ռուսերէնը ուսանող ման-կանց համար։

Գ. Գրաւարժութեան հետ ուրիշ օգուտներ ևս ընծայելոյ համար՝ յաւելացուցանել ոչ միայն հար-կաւոր աղօթքներ, այլ և կարճառօտ հատուածներ, որոց մէջ պարունակին ազգային պատմութեան վերա-բերեալ զանազան տեղեկութիւններ։

Եւ այս առանձին հանգամանքներուս պատճառաւ պատշաճ համարեցայ այս տետրակս «Նոր Այբբե-նարան» անուն տալ։

Թո՛ղ բարեաւ վայելեն մեր ազգի սիրելի ման-կունքն՝ յիշելով զիս զչնչին աշխատողս։

«Ես եմ Այբ, և ես եմ Քէ, ասէ տէր Աստուած, որ էն՝ և որ էր՝ և որ գալոցն է՝ ամենակալն»:

Յայտ. Ա. 8:

Այբն առաջին ըզքեզ, տէրըդ,
Հանէ յիմաստըն գերակայ.
Երրորդութեանըն մերձակայ
Լինիս երիւք առեղամբք նորա:

Քէն Քրիստոսի՝ ձեռին խըրով
Զմեզ յորդորէ խաչակցելով.
Զի և փառաց նորա յուսով
Հաղորդ լիցուք մաքրեալ հոգւով:

Ն. Շնորհալի:

ՆՈՐ
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԴԱՍ Ա.

Երկաթագիր։

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ.
Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ.
Խ. Ծ. Կ. Հ. Ձ. Ղ.
Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո.
Չ. Պ. Ջ. Ռ. Ս. Վ.
Տ. Ր. Ց. Ւ. Փ. Ք.
Օ. Ֆ.

ԴԱՍ Բ.

Բոլոր գիր:

ա · բ · գ · դ · ե · զ · է · ը · թ · ժ · ի · լ ·
խ · ծ · կ · հ · ձ · ղ · ճ · մ · յ · ն · շ · ո ·
չ · պ · ջ · ռ · ս · վ · տ · ր · ց · ւ · փ · ք ·
և · օ · ֆ:

ԴԱՍ Գ.

Նօտր գիր:

ա · բ · գ · դ · ե · զ · է · ը · թ · ժ · ի · լ ·
խ · ծ · կ · հ · ձ · ղ · ճ · մ · յ · ն · շ · ո ·
չ · պ · ջ · ռ · ս · վ · տ · ր · ց · ւ · փ · ք ·
և (*) · օ · ֆ:

(*) Եւ առանձին գիր չէ, այլ միաւորած է ե և ւ – գրերից:

ԴԱՍ Դ·

Միապաղ ձայնաւոր գիրեր:

Ա · Ե · Է · Ը · Ի · Ո · Օ ·

ա · ե · է · ը · ի · ո · օ ·

ա · ե · է · ը · ի · ո · օ :

Երկպաղ ձայնաւորներ:

ԻՒ · ՈՒ · ԱՅ · ՈՅ · ԵԱ · ԵՕ ·

իւ · ու · այ · ոյ · եա · եօ ·

իւ · ու · այ · ոյ · եա · եօ (*):

(*) Կան և այլ քանի մի երկուոր և եռաւոր ձայնաւորներ, որք միայն օտարազգի բառերու մէջ մտանեն, և այնք են՝ էա, էօ, էօյ, եյ, ըյ, էյ, էայ, այ:

ԴԱՍ Ե·

Հեգ.

	բ .	գ .	դ .	ղ .	թ .	ժ .
Ա	Աբ .	ագ .	ադ .	աղ .	աթ .	աժ .
Ե	Եբ .	եգ .	եդ .	եղ .	եթ .	եժ .
Է	Էբ .	էգ .	էդ .	էղ .	էթ .	էժ .
Ը	Ըբ .	ըգ .	ըդ .	ըղ .	ըթ .	ըժ .
Ի	Իբ .	իգ .	իդ .	իղ .	իթ .	իժ .
Ո	Ոբ .	ոգ .	ոդ .	ող .	ոթ .	ոժ .
Օ	Օբ .	օգ .	օդ .	օղ .	օթ .	օժ .

ԴԱՍ Զ.

	ւ .	խ .	ծ .	կ .	հ .	ձ .
Ա	Աւ .	ախ .	ած .	ակ .	ահ .	աձ
Ե	Եւ .	եխ .	եծ .	եկ .	եհ .	եձ .
Է	Էւ .	էխ .	էծ .	էկ .	էհ .	էձ .
Ը	Ըւ .	ըխ .	ըծ .	ըկ .	ըհ .	ըձ .
Ի	Իւ .	իխ .	իծ .	իկ .	իհ .	իձ .
Ո	Ոււ .	ոխ .	ոծ .	ոկ .	ոհ .	ոձ .
Օ	Օւ .	օխ .	օծ .	օկ .	օհ .	օձ .

ԴԱՍ Է.

ղ · ճ · մ · յ · ն · շ ·

Ա. Աղ · աճ · ամ · այ · ան · աշ ·

Ե. Եղ · եճ · եմ · եյ · են · եշ ·

Է. Էղ · էճ · էմ · էյ · էն · էշ ·

Ը. Ըղ · ըճ · ըմ · ըյ · ըն · ըշ ·

Ի. Իղ · իճ · իմ · իյ · ին · իշ ·

Ո Ող · ոճ · ոմ · ոյ · ոն · ոշ ·

Օ Օղ · օճ · օմ · օյ · օն · օշ ·

ԴԱՍ Ը.

չ · պ · ջ · ռ · ս · վ ·

Ա. Աչ · ապ · աջ · առ · աս · ավ ·

Ե. Եչ · եպ · եջ · եռ · ես · եվ ·

Է. Էչ · էպ · էջ · էռ · էս · էվ ·

Ը. Ըչ · ըպ · ըջ · ըռ · ըս · ըվ ·

Ի. Իչ · իպ · իջ · իռ · իս · իվ ·

Ո Ոչ · ոպ · ոջ · ոռ · ոս · ովֈ ·

Օ Օչ · օպ · օջ · օռ · օս · օվ ·

ԴԱՍ Թ.

տ . ր . ց . ւ . փ . ք . ֆ .

Ա Ատ . ար . աց . աւ . ափ . աք . աֆ .

Ե Ետ . եր . եց . եւ . եփ . եք . եֆ .

Է Էտ . էր . էց . էւ . էփ . էք . էֆ .

Ը Ըտ . ըր . ըց . ըւ . ըփ . ըք . ըֆ .

Ի Իտ . իր .ից . իւ . իփ . իք . իֆ .

Ո Ոտ . որ . ոց . ու . ոփ . ոք . ոֆ .

Օ Օտ . օր . օց . օւ . օփ . օք . օֆ .

—

ԴԱՍ Ժ.

ա . ե . է . ը . ի . ո . օ .

Բ Բա . բե . բէ . բը . բի . բո . բօ .

Գ Գա . գե . գէ . գը . գի . գո . գօ .

Դ Դա . դե . դէ . դը . դի . դո . դօ .

Զ Զա . զե . զէ . զը . զի . զո . զօ .

Թ Թա . թե . թէ . թը . թի . թո . թօ .

Ժ Ժա . ժե . ժէ . ժը . ժի . ժո . ժօ .

Լ Լա · լե · լէ · լը · լի · լո · լօ ·
Խ Խա · խե · խէ · խը · խի · խո · խօ ·
Ծ Ծա · ծե · ծէ · ծը · ծի · ծո · ծօ ·
Կ Կա · կե · կէ · կը · կի · կո · կօ ·

—

ԴԱՍ ԺԱ.

ա · ե · է · ը · ի · ո · օ ·
Հ Հա · հե · հէ · հը · հի · հո · հօ ·
Ձ Ձա · ձե · ձէ · ձը · ձի · ձո · ձօ ·
Ղ Ղա · ղե · ղէ · ղը · ղի · ղո · ղօ ·
Ճ Ճա · ճե · ճէ · ճը · ճի · ճո · ճօ ·
Մ Մա · մե · մէ · մը · մի · մո · մօ ·
Յ Յա · յե · յէ · յը · յի · յո · յօ ·
Ն Նա · նե · նէ · նը · նի · նո · նօ ·
Շ Շա · շե · շէ · շը · շի · շո · շօ ·
Չ Չա · չե · չէ · չը · չի · չո · չօ ·
Պ Պա · պե · պէ · պը · պի · պո · պօ ·

—

ԴԱՍ ԺԲ·

	ա ·	ե ·	է ·	ը ·	ի ·	ո ·	օ ·
Ջ	Ջա ·	ջե ·	ջէ ·	ջը ·	ջի ·	ջո ·	ջօ ·
Ռ	Ռա ·	ռե ·	ռէ ·	ռը ·	ռի ·	ռո ·	ռօ ·
Ս	Սա ·	սե ·	սէ ·	սը ·	սի ·	սո ·	սօ ·
Վ	Վա ·	վե ·	վէ ·	վը ·	վի ·	վո ·	վօ ·
Տ	Տա ·	տե ·	տէ ·	տը ·	տի ·	տո ·	տօ ·
Ր	Րա ·	րե ·	րէ ·	րը ·	րի ·	րո ·	րօ ·
Ց	Ցա ·	ցե ·	ցէ ·	ցը ·	ցի ·	ցո ·	ցօ ·
Ւ	Ւա ·	ւե ·	ւէ ·	ւը ·	ւի ·	ւո ·	ւօ ·
Փ	Փա ·	փե ·	փէ ·	փը ·	փի ·	փո ·	փօ ·
Ք	Քա ·	քե ·	քէ ·	քը ·	քի ·	քո ·	քօ ·
Ֆ	Ֆա ·	ֆե ·	ֆէ ·	ֆը ·	ֆի ·	ֆո ·	ֆօ ·

—

ԴԱՍ ԺԴ.

Հեգք և ձայնք երկբարբառ յայտնաբարք:

իւ

Իւղ масло. Հիւղ шалашъ.

Իւր свой. Հիւր гость.

ու

Ուլ козленокъ. Խուլ глухой.

Ուխ потоки. Ծուխ дымъ.

Ուշ внимание.
Ուռ лоза.
Ուր гдѣ, куда.

Փուշ шипъ.
Ծուռ кривой.
Հուր огонь.

Բու сова.
Դու ты.
Լու блоха.
Կու навозъ.

Ձու яйцо.
Նու сноха.
Չու походъ.
Ցու потолокъ.

այ, ոյ, եա, եօ

Այս сей. Ույժ сила.

Նայս тѣсто. Գոյժ плачь.

Ղեակ руль.

Եօթն семь.

—

ԴԱՍ ԺԴ.

Մէկ վանկով բառեր։

Աղ соль. Դի трупъ.

Ամ годъ. Էշ оселъ.

Աջ десница. Թի лопата.

Ափ ладонь. Լի полный.

Ձի лошадь. Ոխ злоба.

3855

Օդ воздухъ.

Օձ змѣй.

Օղ кольцо.

Օր день.

—

ԴԱՍ ԺԱ.

Ազգ нація.

Աղտ грязь.

Ամպ облако.

Այգ заря.

Այծ козелъ.

Այտ щека.

Այր мужъ.

Անդ тамъ.

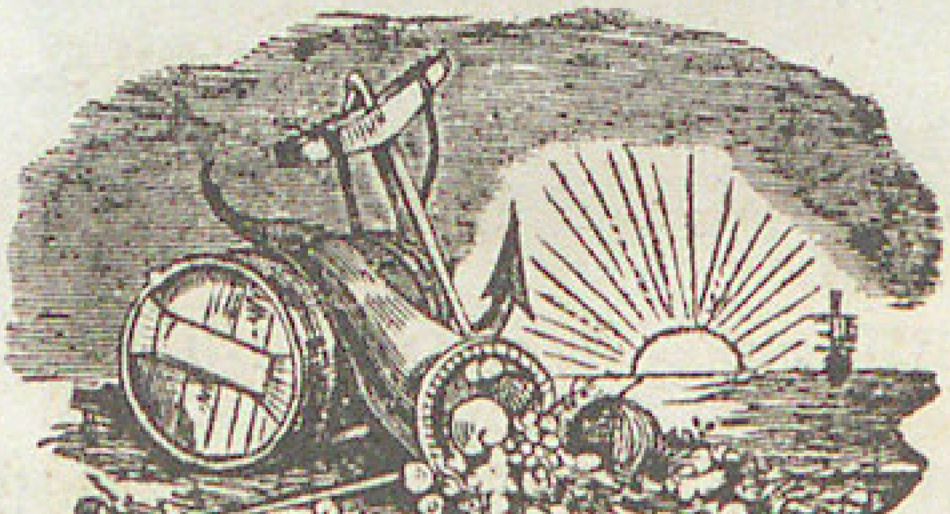

Աչք глаза.

Աստ здѣсь.

Արջ медвѣдь.

Բադ утка.

Բալ вишня.

Բան слово.

Բիբ зрачокъ.

Բիծ пятно.

Բիր дубина. Բոց пламя.

—

ԴԱՍ ԺԶ.

Գահ тронъ. Գող воръ.
Գետ рѣка. Դաս урокъ, рядъ.
Գէր жирный. Դեղ лѣкарство.
Գիծ черта. Դեւ чортъ.
Գին цѣна. Դէզ громада.
Գիր буква. Դէմ лице.

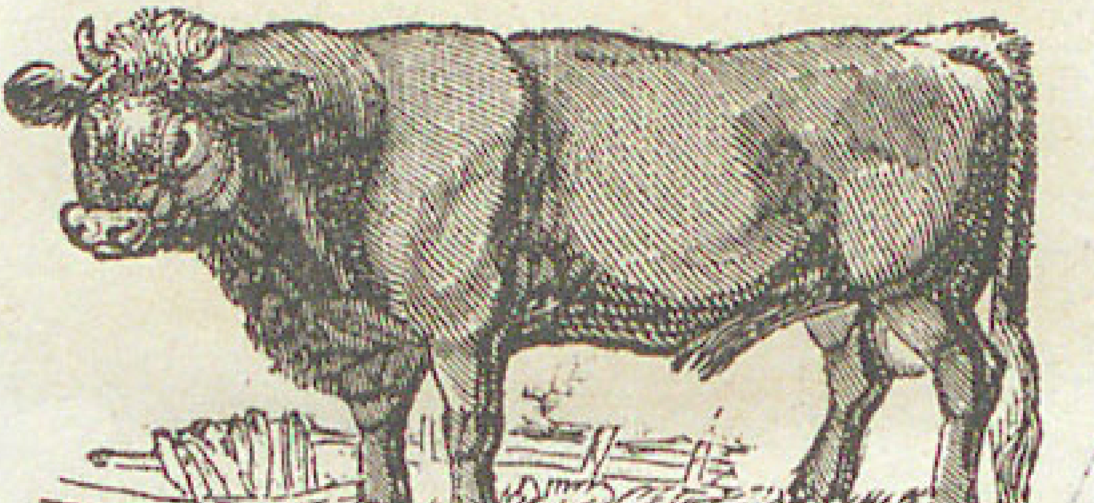

Եզն быкъ. Երգ пѣснь.
Երբ когда. Զէն оружіе.

ԴԱՍ ԺԸ.

Թագ корона.	Ժամ часъ.
Թեւ крыю.	Ժիր живый.
Թեփ отруби.	Իղձ желаніе.
Թիզ пядь.	Լիճ озеро.
Թիւ число.	Խաղ игра.
Թոք легкое.	Խաչ крестъ.

Խոզ свинья.	Ծեր старикъ.
Խոց рана.	Ծիտ воробей.
Ծառ дерево.	Ծով море.

ԴԱՍ ԺԲ։

Կաղ	хромый.	Հազ	кашель.
Կապ	связь.	Համ	вкусъ.
Կէտ	точка.	Հայ	армянинъ.
Կին	женщина, жена.	Հաց	хлѣбъ.
Կող	ребро.	Հաւ	курица.
Կով	корова.	Հին	старый.
		Հող	земля.

Հօտ	стадо.	Ձախ	лѣвый.
Ձագ	птенецъ.	Ձող	шестъ.

Ղեկ руль. Ճաշ обѣдъ.

Ճառ рѣчь.

—

ԴԱՍ ԺԹ.

Մազ волосъ. Մոմ воскъ.

Մաղ сито. Յօն бровь.

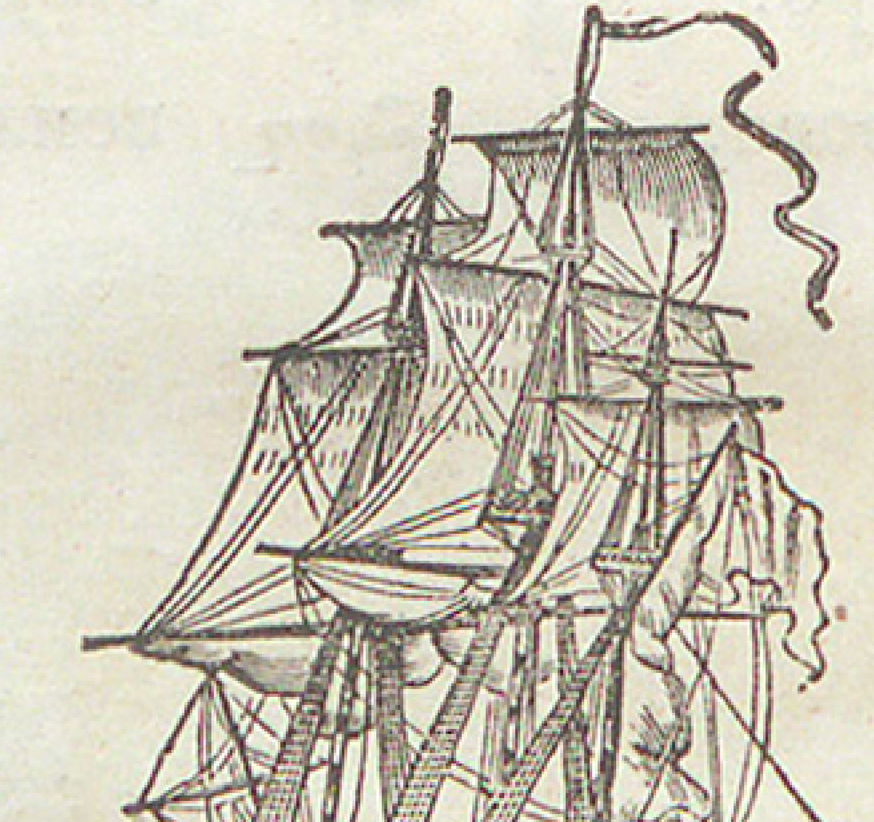

Նաւ корабль. Նետ стрѣла.

Նեղ узкій. Նոր новый.

Ճահ	прибыль.	Ոստ	сукъ.
Ճեղ	сучокъ.	Որբ	сирота.
Ճեշ	пузырекъ.	Որթ	лоза.
Ողջ	живой.	Որս	охота.
Ոյժ	сила.	Չար	злой.
Ոսպ	чечевица.	Չափ	мѣра.

Չոր сухій.

—

ԴԱՍ Ի.

Պապ	дѣдъ.	Ջահ	люстра.
Պար	пляска.	Ջան	стараніе.

Ջիլ нервъ. Ռահ путь.

Սագ гусь.
Սեխ дыня.
Սէր любовь.
Սոխ лукъ.
Սով голодъ.
Վատ худой.
Վէճ споръ.
Վէմ камень.
Վէր рана.
Վիզ шея.
Տէգ копье.
Տիւ день.
Տող строка.
Տօն праздникъ.

—

ՐՑՒ ՓՔ.

Րամ	собраніе, рой.	Ցեց	моль.
Ցաւ	боль.	Ցից	колъ.
Ցեխ	грязь.	Ցօղ	роса.
Ցեղ	племя, родъ.	Փող	гортань.

Փիղ	слонъ.	Քաջ	храбрый.
Փոխ	заемъ.	Քար	камень.
Փոս	ровъ.	Քիթ	носъ.
Փոր	животъ.	Քօղ	вуаль.

—

ԴԱՍ ԺԲ.

Այժմ теперь.
Անցք переходъ.
Բաղդ счастіе.
Բանտ тюрьма.
Բարձ подушка.
Բիրտ грубый.
Բողկ редька.
Բոյն гнѣздо.
Բոյս трава.
Գայլ волкъ.
Գանձ сокровище.
Գինդ серьга.

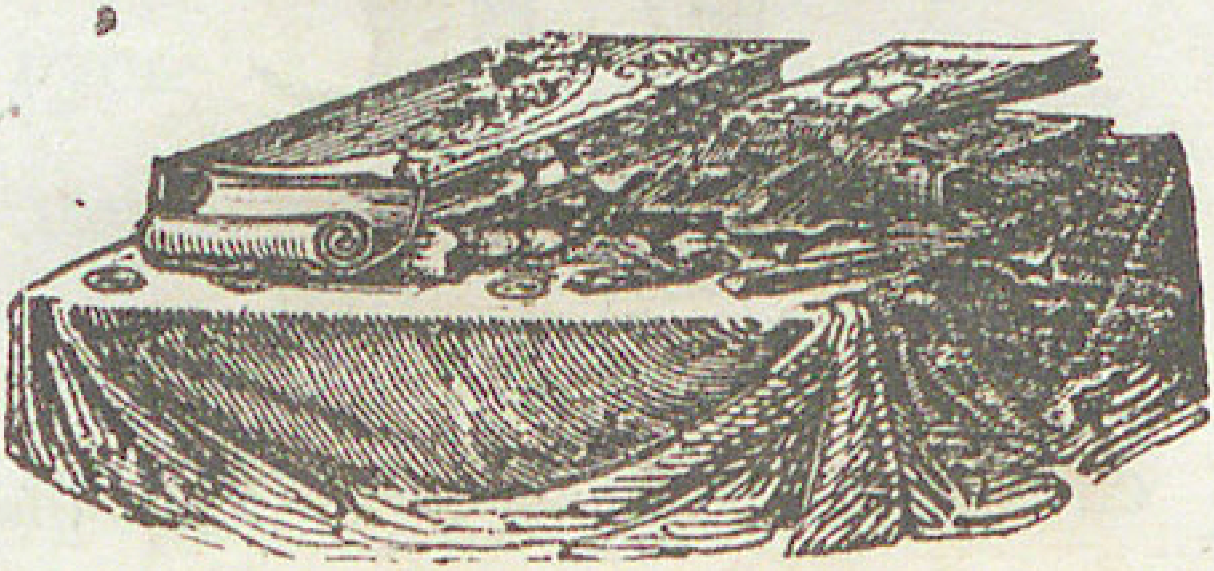

Գիրք книга.
Գիւղ деревня.
Գոյն цвѣтъ.
Գործ дѣло.
Գորտ лягушка.
Գուբ водоемъ.
Գութ жалость.
Գաշտ поле.

Դեղձ персикъ.
Դոյլ ведро.
Զարդ украшеніе.
Զարմ порода.

—

ԴԱՍ ԻԴ.

Թամբ сѣдло.
Թանգ дорогій.
Թերթ листъ бумаги.
Թոյլ слабый.
Թուզ винная ягода.
Թուր шпага.

Ժայռ скала.
Լայն широкій.
Լանջ грудь.
Լիրբ дерзкій.

Լոյս светъ.
Խելք умъ.
Խուլ глухой.
Խուց комната.
Խուփ крышка.
Խօսք слово.
Ծայր край.
Ծոյլ лѣнивый.
Ծուխ дымъ.
Ծուռ кривой.

—

ԴԱՍ ԻԴ.

Կառք карета.
Կոմս графъ.
Կոյս дѣва.
Կոյր слѣпецъ.
Կոնք чаша.
Հայր отецъ.
Հասկ колосъ.
Հաստ толстый.

Հեշտ	легкій.	Ճանճ	муха.
Հիւր	гость.	Ճիւղ	вѣтвь.
Հողմ	вѣтръ.	Մայր	·мать.
Հում	сырый.	Մարդ	человѣкъ.
Հուր	огонь.	Մարտ	война.
Ձայն	голосъ.	Մաքս	пошлина.
Ձիւն	снѣгъ.	Մեղք	грѣхъ.

—

ԴԱՍ ԺԸ·

Մերկ	голый.	Միշտ	всегда.
Միտք	мысль, умъ.	Մորթ	кожа.

Մութ	темнота.	Յարդ	солома.

Յոյս	надежда.	Պարկ	кошелекъ.
Ներկ	краска.	Ջերմ	теплый.
Նուշ	миндаль.	Ջուր	вода.
Շանթ	громъ.	Ռազմ	сраженіе.
Շուն	собака.	Սանձ	узда.
Ուղտ	верблюдъ.	Սարդ	паукъ.
Ջում	дернъ.	Սեաւ	черный.

ԴԱՍ ԻԶ.

Սիրտ	сердце.	Սուտ	ложный.
Սիւն	столбъ.	Վանք	монастырь

Վարդ	роза.	Վարձ	мзда.

Վերջ	конецъ.	Տաշտ	корыто.
Վիշտ	скорбь.	Տոհմ	племя,
Տանձ	груша.		родъ.

Տուն	домъ.	Փորձ	проба,
Տուփ	ящикъ.		опытъ.
Ցուլ	быкъ.	Փուշ	терновникъ.
Ցուպ	трость.	Քայլ	шагъ.
Փայտ	дерево.	Քոյր	сестра.
Փառք	слава.	Քուն	сонъ.

—

ԴԱՍ Ի.

Բուրդ	шерсть.	Դուռք	двери.
Գունդ	полкъ.	Դուքս	герцогъ.

Զուրկ	лишенный	Լեարդ	печень.
Թուղթ	бумага.	Խունկ	ладонъ.

Խուրձ	связка, кипа.	Մուրճ	молотокъ
		Նուրբ	тонкій.
Կեանք	жизнь.	Շունչ	дыханіе.
Կունտ	плѣшивый.	Ռունգք	ноздри.
Կուռք	идолъ.	Ռումբ	бомба.
Հունձ	жатва.	Սունկ	грибъ.
Մունջ	нѣмой.	Սուրբ	святой.

Տունկ растеніе. Ցուրտ холодъ.

Քուրմ жрецъ.

—

Կուրծք грудь.

ԴԱՍ ԻԲ.

Երկու վանկով բառեր:

Ա. թոռ стулъ.

Ա. լիւր мука.

Ա. ծուխ уголь.

Ա. կանջք уши.

Ա. նօթ. сосудъ.

Ա միս — мѣсяцъ.

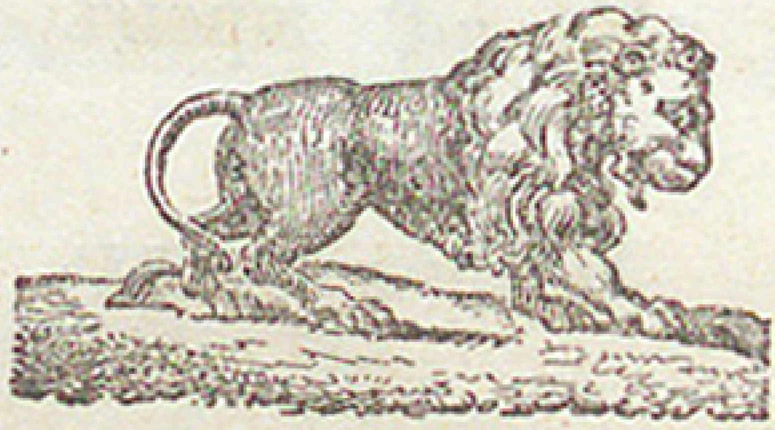

Ա ռիւծ — левъ.

Ա րեւ — солнце.

Ա րիւն — кровь.

Ա ւազ — песокъ.

Ե րազ — сновидѣніе.

Ե րակ — жила.

Օ գուտ — польза.

Օ ճառ — мыло.

Օ րէնք — законъ.

Ագ ռաւ — воронъ, ворона.

Աղ բիւր — источникъ.

Աղ ջիկ — дѣвица.

Ա ղ քատ — бѣднякъ.

Ա յ գի — виноградный садъ

—

ԴԱՍ ԻԹ.

Ա ն տառ — лѣсъ.

Ա շ խարհ — міръ, свѣтъ.

Ա ր ծաթ — серебро.

Ա ր ծիւ — орелъ.

Ա ր մատ — корень.

Ա՛ր քայ — государь.
Բ՛ե րան — ротъ.

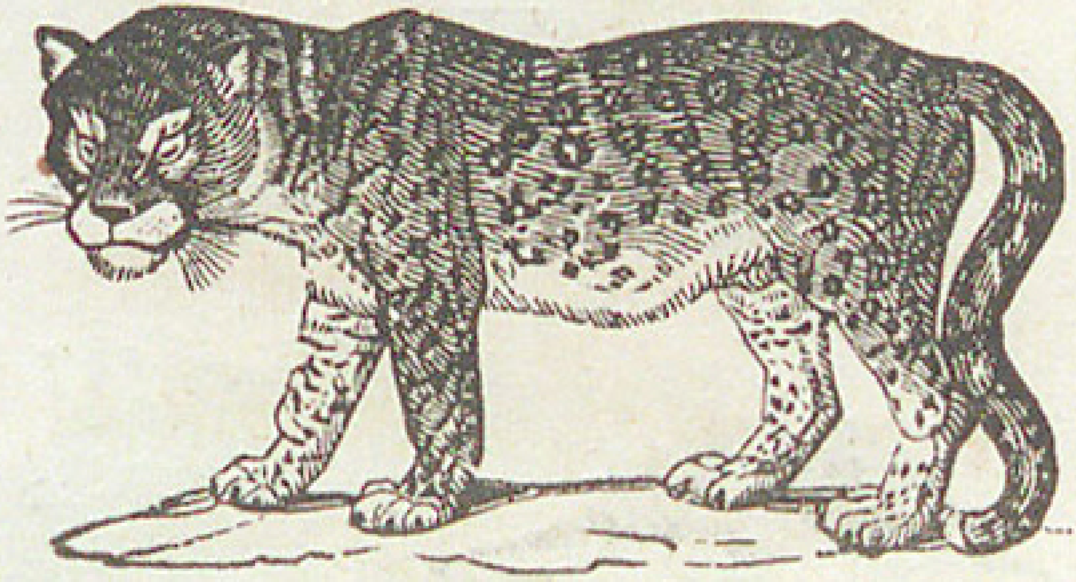

Գ՛ա զան — звѣрь.
Գ՛ա րի — ячмень.
Գ՛ա րուն — весна.
Գ՛ա ւիթ — дворъ.
Գ՛ի նի — вино.
Գ՛ի շեր — ночь.
Գ՛օ տի — поясъ.
Դ՛ա նակ — ножъ.
Ե՛ղ բայր — братъ.
Ե՛ր կաթ — желѣзо.

Եր	կին	небо.
Եր	կիր	земля.
Եր	կիւղ	страхъ.
Ըն	ծայ	подарокъ.
Ըն	կեր	товарищъ.
Ըն	կոյզ	грецкій орѣхъ.

—

ԴԱՍ Ը.

Թա	նաք	чернилы.
Լե	զու	языкъ.
Խա	ղող	виноградъ.
Խա	նութ	лавка.
Խա	ւար	муракъ.
Ծա	ղիկ	цвѣтокъ.
Ծա	ռայ	слуга.
Կա	ղամբ	капуста.

Կա մուրջ мостъ.

Կա պիկ. обезьяна.

Կա տու котъ, кошка.

Կա ցին топоръ.

Կօ շիկ сапогъ.

Հա ղարջ смородина.

Հա շիւ счетъ.

Հա ւատ вѣра.

Հո գի душа.

Հո վիւ пастухъ.

Ճա կատ лобъ.

Մա ծուն кислое молоко.

Մա նուկ младенецъ.

Մա րախ саранча.

—

ԴԱՍ ԼԸ.

Մո խիր пепелъ, зола.

Մօ րուք борода.

Նա մակ письмо.

Նա ւակ лотка.

Նի զակ пика.

Շա պիկ рубашка.

Ոչ խար овца.

Ոս . կի золото.

Չա միչ изюмъ.

Պա նիր сыръ.

Պա ռաւ старуха.

Պա տառ кусокъ.

Պա տիժ наказаніе.

Պա տիւ честь.

Ռո ճիկ жалованье.

Սա լոր слива.

Սո խակ соловей.

Վա	ռօդ	порохъ.
Տա	կառ	бочка.
Տե	ղի	мѣсто.
Տե	րեւ	листъ.
Ցո	րեան	пшеница.

—

ԴԱՍ ԼԲ.

Փե	թակ	улей.
Փե	սայ	женихъ.
Փո	ղոց	улица.

Փո	շի	пыль.
Քա	ղաք	городъ.
Քա	ցախ	уксусъ.
Անձ	րեւ	дождь.
Բաւ	խեր	сани.
Բամ	բակ	хлопчатая бумага.
Դար	բին	кузнецъ.
Դես	պան	посланникъ.
Դեր	ձակ	портной.
Զան	գակ	колоколъ.

Խափ	շիկ	арабка.

Խոր	հուրդ	совѣтъ.
Թատ	րոն	театръ.
Լապ	տեր	фонарь.
Լու	սին	луна.
Կաթ	սայ	котелъ.
Կան	գուն	аршинъ.
Կան	թեղ	лампада.
Հան	դերձ	одежда.

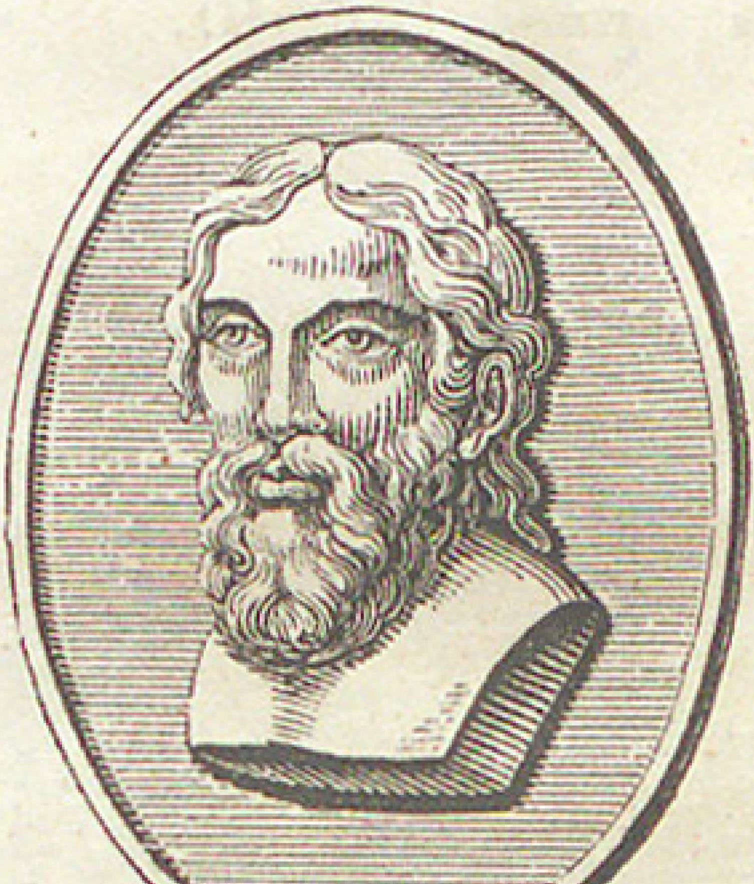

Պատ	կեր	портретъ.

Պար տէզ садъ.
Ձեռ նոց перчатка.
Մար մին тѣло.
Տախ տակ доска.

—

ԴԱՍ ԼԴ.

Նորէն վանկով բառեր։

Ա. գա րակ село.
Ա. ղա ղակ крикъ.

Ա. ղաւ նի голубь.

Ա.	նա	պատ	пустыня.
Ա.	նա	սուն	скотъ.
Ա.	շա	կերտ	ученикъ.
Ա.	ռաս	տաղ	потолокъ.
Ա.	ռա	ւօտ	утро.
Ա.	րա	գիլ	аистъ.
Ա.	ւա	զակ	разбойникъ.

Ա.	քա	ղաղ	пѣтухъ.
Ե.	րի	վար	конь.
Ո.	րո	վայն	животъ.
Օ.	րա	ցոյց	календарь.
Աշ.	տա	նակ	подсвѣчникъ.

Աշ տա րակ башня.

Բա ղա նիք баня.

Բա նա լի ключь.

Բա րե կամ пріятель.

Գա ւա զան палица.

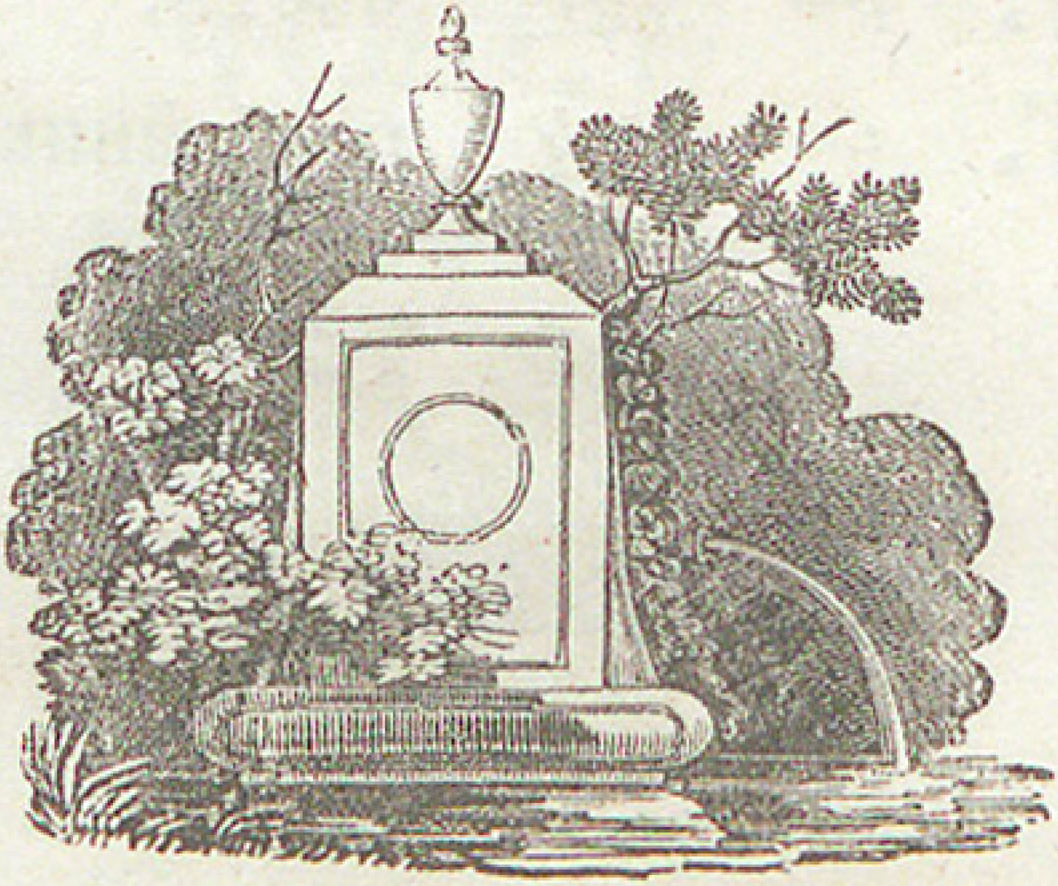

Գե րեզ ման могила.

Դա տա ւոր судія.

Թա գա ւոր король, царь.

Ժա մա նակ время.

Ժա մա ցոյց — часы.
Խո րոված — жаркое.
Ծի ա ծան — радуга.
Կա ղա մար — чернилица.
Կե րա կուր — кушанье.
Ճա նա պարհ — дорога.
Մա տա նի — кольце, перстень.
Նա պաս տակ — заяцъ.

Տը պա րան — типографія.
Պա տե րազմ — сраженіе.

Պա րա նոց	шея.
Սի րա մարգ	павлинъ.
Քա հա նայ	священникъ.
Օգ նու թիւն	помощь.
Գան ձա պետ	казначей.
Կօշ կա կար	сапожникъ.
Հար սա նիք	свадьба.
Մար գա րէ	пророкъ.
Մար գա րիտ	жемчугъ.
Ցար դա րէշ	щипцы.
Չար չա րանք	страданіе.
Վար ժա պետ	учитель.

ԴԱՍ ԼԸ.

Չորս վանկով բառեր։

Ա. գա հու թիւն жадность.

Ա. ւե տա րան евангеліе.

Ե կե ղե ցի церковь.

Ամ բար տա ւան гордый.

Ար մա ւե նի финиковое дерево.

Նա խա ճա շիկ завтракъ.

Պա տա ռա քաղ вилка.

Վա ճա ռա կան купецъ.

Համ բե րու թիւն терпѣніе.

Ճախ ճա պա կի фарфоръ.

Պատ կե րա հան живописецъ.

Վար սա վի րայ цырюльникъ.

Հինգ վանկով բառեր։

Մ. րր կո ծու թիւն буря.

Ե կե ղե ցա կան церковный.

Մամ բաս տա նու թիւն доносъ.

Հա մար ձա կու թիւն смѣлость.

Պա տե րազ մա սէր любящій войну.

Քա հա նայ ա պետ первосвященникъ.

ԴԱՍ ԼԶ.

Վեց վանկով բառեր։

Ա. րա րա ծա պա տում повѣствующій о сотвореніи міра.

Ա. ւե տա րա նա գիր евангелистъ.

Ե պիս կո պո սա պետ архіепископъ.

Պա տա րա գա մա տոյց приносящій дары.

Մար գա րէ ա ծա նօթ знатокъ въ пророчествахъ.

—

Խօրն վաղնջուց եասուեր:

Մշտն ջե նա ւո րա կից совѣчный

Մշտն ջե նա ւո րա պէս вѣчно.

Քա հա նայ ա պե տու թիւն священничество.

Թա գա ւո րե ցու ցա նել воцарить.

—

Ո–ր վաղնջուց եասս:

Զը րեշ տա կա վայ ել չա բար какъ прилично Ангеламъ.

Ինձ հանելով եւս։

Կայ ծակ նա ձա ձայն չէ ցու ցա նել заставить свѣркать подобно молнію.

ԴԱՍ ԼԸ.

Երկու բաղաձայն տառերով սկսուած բառեր, որոց մէջ գործածեալ կիսածածուկ ձայնաւոր տառն ը։

Բժ՟ (բըժ) · բժիշկ докторъ.

Բլ՟ (բըլ) · բլուր холмъ.

Գթ՟ (գըթ) · գթած милосердый.

Գմ՟ (գըմ) · գմբէթ куполъ.

Դդ՟ (դըդ) · դդում тыква.

Դժ՟ (դըժ) · դժոխք адъ.

Զ՟ (ըզ) · զգալ чувствовать.

Զրմ (զրմ) · զմելին перочинный ножикъ.

Զրր (զրր) · զրահ латы.

Թրզ (թրզ) · թզենի фиговое дерево.

Թրշ (թրշ) · թշնամի непріятель.

Ժրպ (ժրպ) · ժպտիլ улыбаться.

Ժրր (ժրր) · ժրաջան прилежный.

Լրճ (լրճ) · լճակ лужица.

Լրռ (լրռ) · լռել молчать.

Խրմ (խրմ) · խմոր опара.

Խրն (խրն) · խնձոր яблокъ.

Ծրծ (ծրծ) · ծծումն сосаніе.

Ծն (ծըն) · ծնունդ рожденіе.

Կշ (կըշ) · կշէռ вѣсы.

Կտ (կըտ) · կտակ духовное завѣщаніе.

Հպ (հըպ) · հպարտ гордый.

Հր (հըր) · հրաման приказъ.

Ձկ (ձըկ) · ձկնորս рыболовъ.

Ձմ (ձըմ) · ձմեռն зима.

Ճն (ճըն) · ճնճղուկ воробѣй.

Ճպ (ճըպ) · ճպուռն травяная кобылка.

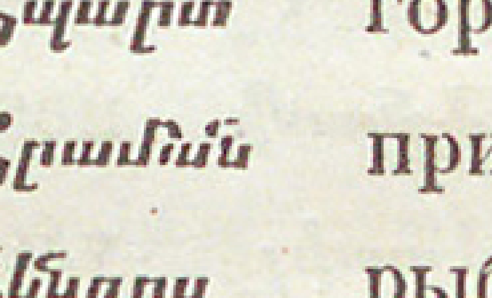

ԴԱՍ ԼԸ։

Մըժ (մըժ) · մժեխ комаръ.

Մըկ (մըկ) · մկրատ ножницы.

Յըղ (յըղ) · յղել отправить.

Յըս (յըս) · յստակ чистый.

Նըշ (նըշ) · նշան знакъ.

Նըս (նըս) · նստել садиться.

Շը (ըշ) · շտեմարան анбаръ.

Շըղ (շըղ) · շղթայ цѣпь.

Շըռ (շըռ) · շռայլ расточительный

Չըգ (չըգ) · չգոյ ничто.

Չըք (չըք) · չքաւոր бѣдный.

Պըս (պըս) · պսակ вѣнецъ.

Պըտ (պըտ) · պտուղ плодъ.

Ջըն (ջըն) · ջնջել очистить.

Ջըր (ջըր) · ջրհեղեղ потопъ.

Ս (ըս) · սպիտակ — бѣлый.

Սխ (սըխ) · սխալ — ошибка.

Ստ (սըտ) · ստախօս — лжецъ.

Վկ (վըկ) · վկայ — свидѣтель.

Վճ (վըճ) · վճիռ — рѣшеніе.

Տզ (տըզ) · տզրուկ — піявица.

Տղ (տըղ) · տղայ — мальчикъ.

Ցն (ցըն) · ցնծալ — радоваться.

Ցք (ցըք) · ցքի — водка.

Փշ (փըշ) · փշեայ — терновый.

Փր (փըր) · փրկիչ — спаситель.

Քն (քըն) · քնար — лира.

Քս (քըս) · քսակ — кошелекъ.

ԴԱՍ ԼԹ.

Ընտրեալ բառեր, որոց մէջ ո և ւ գրերն վ ի նման հնչումն ունին:

Աստուած — Богъ.

Աղուէս — лисица.

Դժուար — трудный.

Զինուոր — воинъ, солдатъ.

Թուական — число, годъ.

Թլուատ — заика.
Լուանալ — мыть.
Չուան — веревка.
Պատուելի — почтенный.
Հալուէ — алое.
Հրճուանք — радость, веселіе.
Թշուառ — несчастный.
Ստուեր — тѣнь.

—

ԴԱՍ Խ.

Յապաւուած անուններ։

Աբգար Թագաւոր։
Բարթողոմէոս առաքեալ
Գրիգոր Լուսաւորիչ։
Դաւիթ անյաղթ։

Աշնիկ կողբացի։

Զարմայր Նահապետ։

Էջմիածին մայր աթոռ։

Ընձակ իշխան։

Թոդիկ վանահայր։

Ժեռակրի գետ։

Իգնատիոս մեկնիչ։

Լամբրոն դղեակ։

Խադ սարկաւագ։

Կոմիտաս կաթողիկոս։

Հայաստան աշխարհ։

Ձուիկ տիկին։

Ղազար փարպեցի։

Ճապաղջուր քաղաք։

ԴԱՍ ԽԱ.

Մամբրէ վերծանող։
Յովհան իմաստասէր։
Ներսէս Շնորհալի։
Շաւարշան գաւառ։
Ուխտանէս պատմիչ։
Զմշկիկ Յովհաննէս կայսր։
Պարոյր պսակաւոր։
Գուանշէր իշխան։
Ռուբէն իշխանապետ։
Սահակ Պարթև։
Վարդան զօրավար։
Տիգրան արքայ։
Րաբելոս եպիսկոպոս։
Ցոլակ կայտառ։
Փառանձեմ տիկին։

Քասաղ գետ:

Օշին Ապետ:

Զուակուլ իշխան:

ԴԱՍ ԽԲ.

Հռովմայեցւոց ամիսներու անուաններն:

Յունվար	Январь.
Փետրվար	Февраль.
Մարտ	Мартъ.
Ապրիլ	Апрѣль.
Մայիս	Май.
Յունիս	Іюнь.
Յուլիս	Іюль.
Օգոստոս	Августъ.
Սեպտեմբեր	Сентябрь.

Հոկտեմբեր Октябрь.
Նոյեմբեր Ноябрь.
Դեկտեմբեր Декабрь.

—

Հայոց ամիսներու անուններն:

Նաւասարդ. Մեհեկան.
Հոռի. Արեգ.
Սահմի. Ահեկան.
Տրէ. Մարերի.
Քաղոց. Մարգաց.
Արաց. Հրոտից.
Աւելեաց.

Կենդանակերպներու անուններն :

Խոյն

Овенъ.

Ցուլ

Телецъ.

Երկաւոր

Близнецы.

Խեցգետին

Ракъ.

Առիւծ

Левъ.

Կոյս

Дѣва.

Կշիռ

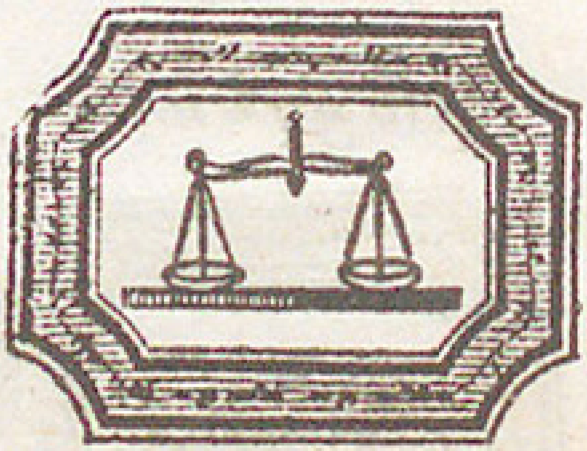

Вѣсы.

Այծեղջիւր

Козерогъ.

Կարիճ

Скорпіонъ.

Ջրհոս

Водолей.

Աղեղնաւոր

Стрѣлецъ.

Ձուկն

Рыба.

Տարւոյ եղանակներու անուններն։

Գարուն	весна.	Աշուն	осень.
Ամառն	лѣто.	Ձմեռն	зима.

Օրերու անուններն։

Կիրակի	Воскресеніе.
Երկուշաբթի	Понедѣльникъ.
Երեքշաբթի	Вторникъ.
Չորեքշաբթի	Среда.
Հինգշաբթի	Четвергъ.
Ուրբաթ	Пятница.
Շաբաթ	Суббота.

ԴԱՍ ԽԳ.

Թուականներու անուններն:

Մի	одинъ.	ա̄ —	1
Երկու	два.	բ̄ —	2
Երեք	три.	գ̄ —	3
Չորս	четыре. . . .	դ̄ —	4
Հինգ	пять.	ե̄ —	5
Վեց	шесть.	զ̄ —	6
Եօթն	семь.	է̄ —	7
Ութ	восемь.	ը̄ —	8
Ինն	девять.	թ̄ —	9
Տասն	десять.	ժ̄ —	10
Քսան	двадцать. . .	ի̄ —	20
Երեսուն	тридцать. . .	լ̄ —	30
Քառասուն	сорокъ. . . .	խ̄ —	40

Յիսուն	пятьдесятъ. .	ծ —	50
Վաթսուն	шестьдесятъ.	կ —	60
Եօթանասուն	семьдесятъ. .	հ —	70
Ութսուն	восемьдесятъ.	ձ —	80
Իննսուն	девяносто. . .	ղ —	90
Հարիւր	сто.	ճ —	100
Հազար	тысяча. . . .	ռ	1000
Բիւր	десять тысячъ.	ժռ	10,000

—

ԴԱՍ ԽԴ.

Մի է Աստուած երկնի և երկրի արարիչն։

Երկու մասն է Աստուածաշունչ գրքն, Հին Կտակարան, Նոր Կտակարան։

Երեք են Աստուածային անձինքն, Հայր, Որդի, և Սուրբ Հոգի։

Չորս են Աւետարանիչքն, Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս և Յովհաննէս։

Հինգ հացը և երկու ձուկը բազմացուցանելով Քրիստոս՝ հինգ հազար մարդ կերակրեց։

Վեց կանգուն և մի թիզ էր Գողիաթու հասակի բարձրութիւնն։

Եօթն սարկաւագ ձեռնադրեցին Առաքեալքն, որոց գլխաւորն էր սուրբ Ստեփաննոս։

Ութ հոգի ապրեցան ջրհեղեղէն տապանաւ. այսինքն, Նոյ և նորա կինն, Նոյի երեք որդիքն, և նոցա կանայքն։

Ինն են երանութիւնքն՝ զորս ասաց Քրիստոս, ինչպէս գրած է Աւետարանումը։

Տասն են պատուիրանքն՝ զորս տուաւ Աստուած ձեռամբ Մովսէս մարգարէին։

—

ԴԱՍ ԽԵ.

Քսան դահեկանի վաճառեցին զՅովսեփը նորա եղբարքն։

Երեսուն արծաթ առաւ Յուդա՝ ըզ Յիսուս մատնելոյ համար։

Քառասուն օր ծոմ պահեց Յիսուս անապատումը։

Յիսուն կանգուն էր Նոյէ տապանի լայնութիւնն։

Վաթսուն կանգուն էր բարձրութիւնն ոսկի պատկերին՝ զոր կանգնեց Նաբուգոդոնոսոր Դէերա դաշտումը։

Եօթանասուն տարեկան էր Թարայ՝ երբ որ ծնաւ նորա որդին Աբրահամ։

Ութսուն տարեկան էր Մովսէս՝ երբ որ զԻսրայէլացիները հանեց Եգիպտոսէն։

Իննսուն տարեկան էր Սառայ, և

Հարիւր տարեկան էր Աբրահամ՝ երբ որ ծնաւ նոցա որդին Իսահակ։

Հազար մարդ սպաննեց Սամփսոն սատակած էշի ծնօտով։

Տասն և երկու Բիւր (այսինքն՝ հարիւր քսան հազար) մարդ կայր Նինուէ քաղաքումը Յովնան մարգարէի ժամանակին։

ԴԱՍ ԽԶ.

Պատիւով գրուելու բառեր:

ա՟մ	ամենայն	ը՟	—	ընդ.
ա՟մքն	ամենեքեան	ը՟ս	—	ըստ
ա՟մցն	ամենեցուն	Թ՟ի,	ի՟	Թիւն
ա՟յ	այսինքն	Թ՟ե,	ե՟	Թեան
Ա՟ծ	Աստուած	Թ՟բ,	բ՟	Թեամբ
Ա՟յ	Աստուծոյ	Թ՟է,	է՟	Թենէ
Ա՟վ	Աստուծով	կ՟մ,	կ՟	կամ
Դ՟ր	Դորա	Յ՟ս	—	Յիսուս
դ՟մ	դմա	Յ՟սի,	Յ՟ի	Յիսուսի
Դ՟ք	Դոքա	Ն՟ր	—	Նորա
Դ՟ց	Դոցա	Ն՟մ	—	Նմա
Ե՟ղ	Եաղ	Ն՟ք	—	Նոքա
զ՟օ	զոր օրինակ	Ն՟ց	—	Նոցա

ն՟ս	նոսա	վ՟ր	—	վերայ
ո՟պ	որպէս	տ՟ր	—	տէր
պ՟ս, ՟պ	պէս	տ՟ւն, տ՟ն		տեառն
ս՟բ	սուրբ	տ՟բ	—	տերամբ
ս՟ր	սորա	ք՟	—	քան
ս՟մ	սմա	Ք՟ս	—	Քրիստոս
ս՟ց	սոցա	Ք՟սի	Ք՟ի	Քրիստոսի
վ՟ս	վասն	ևն	և՟ն	և այլն

—

Կէտերու անունները։

Բութ (՝) Շեշտ (՛)

Ստորակէտ (,) Պարոյկ (՞)

Միջակէտ (.) Պատիւ (՟)

Վերջակէտ (։) Ենթամնայ (‿)

Մակակէտ (’) Փակագիծ ( )

Չակերտ (« »)

—

ԴԱՍ ԽԷ.

Հայոց գրերն ։

Հայոց գրերի համար Վարդան պատմիչն ասէ, թէ հին ժամանակներից կային քսան և երկու գիր, բայց անկատար և պակասաւոր լինելոյն պատճառաւ՝ անգործ մնացած էին. և Հայք գործ ածէին զՀոռոմց և զԱսորւոց գրերը մինչև սուրբ Մեսրոպայ ժամանակը ։ Իսկ սուրբն Մեսրոպ 'ի 406 թուականին Քրիստոսի հնարեց երեսուն և վեց գիր Այբէ մինչև Քէ ։ Յետոյ ուրիշներն յաւելցուցին երկու գիր ևս, այսինքն՝ Օ և Ֆ, ուրիշ ազգերից առնլով ։

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ

ՔԱՆԻ ՄԻ ԵՐԵՒԵԼԻ ԱՆՁԱՆՑ ԵՒ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՏԵՂԵԱՑ ՎԵՐԱՑ ԿԱՐՃԱՌՕՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

1.

ԱԲԳԱՐ

Արշամայ որդին էր՝ և Հայոց թագաւոր. նստէր Եդեսիա քաղաքումը՝ զոր ինքն նորոգեալ էր։ Քրիստոսի հրաշագործութիւնները լսելով՝ հաւատաց նորա Աստուածութեանը. նամակ գրեց նմա, և զպատասխանը ընկալաւ հանդերձ անձեռագործ պատկերաւ։ Յետոյ մկրտե-

ցաւ 'ի Թադէոս Առաքելոյ, և Բարթողոմէայ Թագաւորաց առաջինն եղև։

Աբգար՝ ստուգաբանի աւագ այր · այսինքն՝ մեծ և երևելի մարդ։

2.

ՀԵՂԻՆԷ

Աբգար Թագաւորի կինն էր՝ և Հայոց Թագուհի։ Յետ Աբգարու մահուան գնաց Երուսաղէմ · և որովհետև սովի ժամանակ էր, շատ ցորեն գնեց և բաժանեց աղքատաց · և ինքն այն տեղ վախճանեցաւ և թաղուեցաւ, ինչպէս գրէ Յովսեպոս պատմագիրն Հրէից։

3.

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շատ չարչարանք կրեց քրիստոնէական հաւատոյ համար՝ Տրդատ Թագաւորի հրամանաւ. և խոր վիրապէն ելնելէն յետոյ (ուր մնաց տասն և հինգ տարի) մկրտեց զԹագաւորը և զնախարարները. և զբոլոր մեր ազգը լուսաւորեց քրիստոնէութեամբ։ Մեռաւ Սեպուհ սարումը՝ որ տեղ ճգնում էր։ Սորա հօր անունն՝ Անակ էր, և մօր անունն՝ Ոգոհէ։

Դ.

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

Երեւելի քաղաք էր Հայոց՝ Քասաղ գետի մօտ։ Յառաջ կոչէր Արտիմէդ քաղաք. յետոյ կոչեցաւ Աւան Վարդգէսի. բայց Վաղարշ Թագաւորն Հայոց նորոգելով իւր անուամբն կոչեց Վաղարշապատ։ Այն տեղ է Կաթողիկոսական Աթոռն Հայոց՝ սուրբ Էջմիածին, որ շինուեցաւ Տրդատ Թագաւորի և Գրիգոր Լուսաւորչի ժամանակին. այսինքն 303 Թուականին Քրիստոսի։

5.

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ

Հռովմայեցի էր․ ատենադպիր եղև մեր Տրդատ թագաւորին․ և նորա հրամանաւ գրեց նորա գործքերը և Գրիգոր Լուսաւորչի քաշած չարչարանքները։

6.

ԴԱՒԻԹ ԱՆՅԱՂԹ

Մովսէսի Խորենացւոյ քեռորդին էր, մեծ իմաստութեան տէր և փիլիսոփայ մարդ․ շատ փիլիսոփայական գրքեր ունի գրած՝ հայերէն և յունարէն։ Սա «Անյաղթ» կոչուեցաւ, անոր համար՝ որ չէին կարողանում յաղթել նմա լեզուաւ կամ գրով։

7.

ԵՂԻՇԷ

Մեր Թարգմանչաց աշակերտների մինն էր. վարդապետ եղև՝ և ապա եպիսկոպոս. գրեց Ճարտասանական գեղեցիկ ոճով քաջին Վարդանայ պատերազմը Պարսից դէմ: Նորա գերեզմանի վերայ եկեղեցի կայ շինած Հայաստանումը:

8.

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Խոսրովու՝ Անձևացեաց եպիսկոպոսի որդին էր. Նարեկայ վանքումը ուսում առաւ Անանիա առաջնորդէն. եղև երև-

լի վարդապետ և վարժապետ․ գրեց աղօթագիրք՝ աննման խրթին ոճով, և ուրիշ գեղեցիկ ճառեր։

Գ.

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ

Մեծ իշխան էր Հայոց՝ Լուսաւորչի ցեղէն․ շատ լեզուներ գիտէր՝ հայերէն, յունարէն, տաճկերէն, պարսկերէն, արաբերէն, ասորերէն, և այլն։ Երեք օրումը հին կտակարանի պատմութիւնը գրեց ոտանաւոր։ Յունաց կայսերքն պատուեցին զնա «Մագիստրոս» անուամբ։

10.

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ

Օշին իշխանի որդին էր՝ շատ ուսեալ և ճարտարախօս մարդ. եպիսկոպոս եղև քսան և հինգ տարեկան. մեռաւ քառասուն և հինգ տարեկան: Շատ ճառեր մեկնութիւններ և շարականներ ունի գրած:

11.

ՀԱՅԿ

Թորգոմի որդին էր՝ Յաբեթի ցեղէն՝ քաջասիրտ և խոհեմ մարդ: Սա սպանեց երեքթևեան նետով զԲէլը պատերազմումը. և ցրուելով նորա զօրքը հաստատեց իւր անկախ իշխանութիւնը: Սորա անուամբ կոչւմք մեք Հայք, և մեր աշխարհն՝ Հայաստան:

12.

ՀԱՅԿԱՇԷՆ

Է՛ հին քաղաք՝ Հայկէն շինուած Հայաստանի Հարք գաւառումը։

Այն տեղ է գերեզմանն Բելի կամ Նեբրովթի՝ զոր սպանեց մեր առաջին նահապետն Հայկ, և կոչի 'ի ռամկաց «Սատանայի գերեզման»։

13.

ԱՐԱՄ

Մեր Հարմա նահապետի որդին էր, որ քաջութեամբ և իմաստութեամբ կառավարեց մեր ազգը՝ թշնամիներուն յաղթելով։ Սա շինել տուաւ զՄաժակ քա-

ղաքը, որ այժմ կոչի Կեսարիա, և հրա-
մայեց որ այն տեղի բնակիչքն հայերէն
ուսանին, և հայերէն խօսին։

Սորա անուամբ օտար ազգերն զմեզ Արմէն կոչեցին. և զմեր աշխարհը՝ Արմէնիա։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՂՕԹՔՆԵՐ

—

1.

Տէրունական աղօթք։

ա. Հայր մեր որ յերկինս ես՝ սուրբ եղիցի անուն քո։

բ. Եկեսցէ արքայութիւն քո։

գ. Եղիցին կամք քո՝ որպէս յերկինս և յերկրի.

դ. Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր։

Ե. Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և
մեք թողումք մերոց պարտապանաց։
Զ. Եւ մի տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն։
Է. Այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէն։

Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն։

Տէրունական աղօթքի վերայ տեղեկութիւն։

Գրուած է Սուրբ Աւետարանումը, թէ մի անգամ խնդրեց Յիսուսէն նորա աշակերտներից մինն իւրն յամէն աշակերտներին կողմանէ, որ ուսուցանէ նոցա աղօթք մի, կամ աղօթելոյ եղանակ, ինչպէս ուսուցած էր Յովհաննէս Մկրտիչն իւր աշակերտներին։ Այն ժամանակ և Յիսուս Տէրն մեր ուսոյց նոցա վերոյգրեալ համառօտ աղօթքը որ ամէն աղօթքներից գլխաւորն է, և կոչի «Տէրունական աղօթք։»

2.

Մաղթանք առ Սուրբ Աստուածածինն:

Անկանիմք առաջի քոյ սուրբ Աստուածածին, և աղաչեմք զանարատ զկոյսդ՝ բարեխօսել վասն անձանց մերոց. և աղաչեմ զմիածին որդիդ՝ փրկել զմեզ 'ի փորձութենէ և յամենայն վտանգից մերոց:

3.

Աղօթք առաւօտեան:

Ամենակալ Աստուած՝ որ ծագեցեր զլոյս առաւօտու յարարածս քո, ծագեա և այժմ զառատ ողորմութիւն 'ի վերայ փառաբանչացս անուան քո սրբոյ:

—

Լուսով քո, Քրիստոս, ամենեքեան լուսաւորեցաք, և 'ի սուրբ խաչ քո,

փրկիչ, հաւատացեալքս ապաւինեցաք: Տո՛ւր մեզ Աստուած փրկիչ մեր. տո՛ւր մեզ զխաղաղութիւն քո, և արա՛ առ մեզ զողորմութիւն քո, մարդասէ՛ր Տէր:

Դ.

Աղօթք երեկոյեան:

Տէր Աստուած մեր, դու պահեա՛ զմեզ խաղաղութեամբ 'ի գիշերիս յայսմիկ և յամենայն ժամանակի: Ընդ սուրբ երկիւղ քո բևեռեալ պահեա՛ զմիտս և զխորհուրդս մեր: Որպէս զի յամենայն ժամ քև պահպանեալ լիցուք յորոգայթից Թշնամւոյն, և քեզ հանցուք զօրհնութիւն և զփառս Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյդ սրբոյ. այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

5.

Աղօթք յառաջ քան զծառայելոյն։

Աչք ամենեցուն 'ի քեզ յուսան, Աստուած մեր և Տէր, և դու տաս կերակուր նոցա 'ի ժամու։ Աղաչեմք զքեզ՝ պարգևեա՛ և մեզ կերակուր ուրախութեան, և լցո՛ զսիրտս մեր 'ի լիութենէ արարածոց քոց։

6.

Աղօթք յետ ծառայելոյն։

Կերակրիչ և ուրախարար Տէր, փառք քեզ. Լցուցանող Քրիստոս, գոհանամք զքէն. որ կերակրեցեր զմեզ քաղցրութեամբ կամօք քովք։ Լցո՛ ուրախութեամբ և բերկրութեամբ զսիրտս մեր։

7.

Աղօթք յետ ճաշակելոյ յեկեղեցւոյ։

Ի մէջ տաճարիս և առաջի Ա.ծ՟ըն-կալ և պայծառացեալ սուրբ նշանացս և սուրբ խորանացս խոնարհեալ երկիւղիւ երկիրպագանեմ. զսուրբ և զհրաշալի և զյաղթող աներբաւութիւնդ քո օրհնեմ և փառաւորեմ. և քեզ մատուցանեմ զօրհ-նութիւն և զփառս ընդ Հօր. և Սուրբ Հոգւոյն, այժմ և միշտ և յաւիտեանս։

8.

Աղօթք վասն Ինքնակալին։

Տէր Ա.ծ՟ մեր, կեցո՛ զամենաբարեպաշտ Թագաւորն և զԿայսրն ամենայն Ռուսաց ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՆԻԿՈԼԱՅԵՎԻՉՆ. զօրացո՛ զնա, օգնեա՛ զաւակաց և զօրաց Նորա՝ պահելով զամենեսին ՚ի խաղաղութեան։

Սաղմոս ։

Թագաւոր յուսացաւ 'ի Տէր. յողորմու-
թե՛ Բարձրելոյն նա մի՛ սասանեսցի. ամէն ։

Գ.

Սաղմոս Ծ ։

Ողորմեա ինձ Աստուած՝ ըստ մեծի ողորմութեան քում, ըստ բազում գթութեան քում քաւեա զանօրէնութիւնս իմ ։

Առաւել լուա զիս յանօրէնութե՛ իմմէ. և 'ի մեղաց իմոց սուրբ արա զիս ։

Զանօրէնութիւնս իմ ես ինքնին գիտեմ, և մեղք իմ առաջի իմ են յամենայն ժամ ։

Քեզ միայն մեղայ՝ Տէր, և չար առաջի քո արարի ։

Որպէս արդար եղիցես 'ի բանս քո, և յաղթեսցես 'ի դատել քում ։

Անօրէնութեամբ յղացայ, և 'ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ ։

Դու Տէր զճշմարտութիւն սիրեցեր, զանյայտս և զծածկեալս իմաստութեամբ քով յայտնեցեր ինձ :

Ցօղեա՛ յիս մշտկաւ՝ և սուրբ եղէց. լուա՛՝ և քան զձիւն սպիտակ եղէց :

Լսելի՛ արա ինձ Տէր զցնծութիւն և զուրախութիւն. և ցնծասցեն ոսկերք իմ տառապեալք :

Դարձո՛ զերեսս քո ՚ի մեղաց իմոց, և զամ անօրէնութիւնս իմ քաւեա՛ յինէն :

Սիրտ սուրբ հաստատեա՛ յիս Աստուած, և հոգի ուղիղ նորոգեա՛ ՚ի փորի իմում :

Մի՛ ընկենուր զիս Տէր յերեսաց քոց, և զհոգի քո սուրբ մի՛ հաներ յինէն :

Տո՛ւր ինձ ցնծութիւն փրկութեան, և հոգւով պետութեան քո հաստատեա՛ զիս :

Ուսուցից անօրինաց զճանապարհս քո. և ամբարիշտք առ քեզ դարձցին :

Փրկեա՛ զիս յարենէ Աստուած՝ Ա՛ծ փրկութեան իմոյ . ցնծասցէ լեզու իմ յարդարութեան քում ։

Տէ՛ր՝ եթէ զշրթունս իմ բանաս, բերան իմ երգեսցէ զօրհնութիւնս քո ։

Թէ կամեցեալ էիր՝ պատարագս մատուցանէաք. բայց դու ընդ ողջակէզս իսկ ոչ հաճեցար ։

Պատարագ Աստուծոյ հոգի խոնարհ. զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Ա՛ծ ոչ արհամարհէ ։

Բարի՛ արա Տէր կամօք քովք Սիոնի, և շինեսցին պարիսպք Երուսաղեմի ։

Յայնժամ հաճեսցիս ընդ պատարագս արդարութեան, յորժամ ուխտից պատարագս հանցեն 'ի սեղան քո զուարակս ։

Փառք Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ . ամէն ։

Նուագածոյ դասն Պատուիրանաց:

ա. Մի եղիցին քեզ այլ աստուածք՝ բաց յինէն:
բ. Մի արասցես կուռս:
գ. Մի առնուցուս զանուն Աստուծոյ քո ՚ի վերայ սնոտեաց:
դ. Յիշեա սրբել զօր շաբաթու:
ե. Պատուեա զհայր քո և զմայր:
զ. Մի սպանաներ:
է. Մի շնար:
ը. Մի գողանար:
թ. Մի սուտ վկայեր:
ժ. Մի ցանկանար տան ընկերի քո, և այլն:

Տեղեկութիւն:

Նուագած այս պատուիրանները [illegible] [illegible] բոյլեմոյցոյ Սենա [illegible] Մ[illegible] [illegible] [illegible]՝ [illegible] [illegible] [illegible]

(այսինքն տախտակէ մէջ տպուած տառերէ) վերջագրուած։ Սա այս եղն Լուսաւորչական Եկեղեցւոյն ընտանեկան յետոյն օր յետոյ։

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հանգանակն։

Հաւատամք 'ի մի Աստուած Հայր ամենակալ՝ յարարիչն երկնի և երկրի, երեւելեաց և աներեւութից։

Եւ 'ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս՝ յորդին Աստուծոյ, ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ միածին, այսինքն յէութենէ Հօր. Ա՟ծ յԱստուծոյ, լոյս 'ի լուսոյ, Աստուած ճշմարիտ՝ յԱստուծոյ ճշմարտէ, ծնունդ՝ և ոչ արարած։ Նոյն ինքն 'ի բնութենէ Հօր. որով ա՟մ ինչ եղև յերկինս և 'ի վերայ երկրի, երևելիք և աներևոյթք։

Որ յաղագս մեր մարդկան՝ և վասն մերոյ փրկութե՟ն, իջեալ յերկնից՝ մարմնացաւ,

մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս 'ի Մա-
րիամայ սրբոյ կուսէն՝ Հոգւովն սրբով։
Որով եառ մարմին, հոգի և միտք, և զա՛մ
որ ինչ է 'ի մարդ, ճշմարտապէս՝ և ոչ
կարծեօք։

Զարչարեալ՝ խաչեալ՝ թաղեալ՝ յերրորդ-
աւուր յարուցեալ. ելեալ յերկինս նովին
մարմնով՝ նստաւ ընդ աջմէ Հօր։

Գալոց է նովին մարմնովն և փառօք
Հօր. դատել զկենդանիս և զմեռեալս։
Որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան։

Հաւատամք և 'ի սուրբ Հոգին յանեղն
և 'ի կատարեալն։ Որ խօսեցաւ յօրէնս
և 'ի մարգարէս և յաւետարանս։ Որ էջն
'ի Յորդանան, քարոզեաց զառաքեալսն. և
բնակեցաւ 'ի սուրբսն։

Հաւատամք և 'ի մի միայն՝ ընդհանրա-
կան և առաքելական եկեղեցի։ 'Ի մի մկրտ-
ութիւն. յապաշխարութիւն. 'ի քաւութիւն

և 'ի թողութիւն մեղաց։ 'Ի յարութի՟ մեռելոց, 'ի դատաստանն յաւիտենից հոգւոց և մարմնոց․ յարքայութի՟ն երկնից, և 'ի կեանսն յաւիտենականս։

—

Իսկ որք ասեն, էր երբեմն՝ յորժամ ոչ էր Որդի, կամ էր երբեմն՝ յորժամ ոչ էր սուրբ Հոգին, կամ թէ յոչէից եղեն, կամ յայլմէ էութենէ ասեն լինել զՈրդին Աստուծոյ և կամ զսուրբ Հոգին, և թէ փոփոխելի են կամ այլայլելի, զայնպիսիսն նզովէ կաթուղիկէ և առաքելական եկեղեցի։

—

Իսկ մեք փառաւորեսցուք որ յառաջ քան զյաւիտեանս, երկիր պագանելով սրբոյ Երրորդութեանն՝ և միոյ Աստուածութեանն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ․ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից․ ամէն։

Հանգանակի վերայ տեղեկութիւն:

Ա. Այս հանգանակը նախ և առաջ սահմանուե-ցաւ և հաստատուեցաւ Նիկիոյ առաջին տիեզե-րական ժողովումը, որ գումարուեցաւ ընդդէմ Արիոս հերետիկոսին՝ երեք հարիւր տասն և ութ Հայրապետներից, որոց մէջ էր սուրբ Արիստա-կէս՝ Գրիգոր Լուսաւորչի փոքր որդին:

Բ. Այս հանգանակիս օրինակը 'ի Հայաստան բերաւ նոյն սուրբ Արիստակէս. և Գրիգոր Լուսաւորիչ ընդունելով, և վերստին Ազ-գային ժողովով հաստատելով նորա մէջ պարունա-կուած ուղղափառ հաւատոյ դաւանութիւնը՝ երբ ինքն յաւելացոյց ի վերջին բանը «Իսկ մեք փառաւորեսցուք» և այլն:

ՎԵՐՋ: